

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ І ЗМІСТУ ПОНЯТТЯ "СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ"

Управління на основі стратегії (інакше кажучи, стратегічне управління) має особливості порівняно з іншими різновидами управління. Хоча це поняття вже стало широко вживаним, у своїй еволюції воно набувало неоднозначних тлумачень. Розвиток його змісту відбувався в напрямку від уявлення про можливість через екстраполяції наявних відносин і взаємозв'язків підприємства на майбутнє і попередження небезпеки у взаємодії із зовнішнім середовищем на основі стратегічних планів до розуміння, що управлінські рішення в сучасному конкурентному середовищі застарівають відразу ж після їхнього ухвалення [2, с. 4]. Тобто аспект прогнозування як продовження тенденцій досить обмежений.

Мінливість і непередбачуваність зовнішнього середовища посилюються настільки, що в ході складання плану практично неможливо надійно прогнозувати й упереджувати на цій основі небажані наслідки його змін. Тому стратегічне управліннясьогодні вже сприймається, по-перше, як багатоплановий поведінковий (тобто не чітко регламентований) процес, спрямований на розробку й реалізацію стратегії фірми з урахуванням змін, які відбуваються в зовнішньому середовищі [3, с. 9]. По-друге, стратегічне управління розглядається не як серія рутинних процедур, а як процес, насичений творчістю, як різновид мистецтва [4, с. 7]. По-третє, це управління основну увагу зосереджує на людському потенціалі організації [4, с. 32]. Але найголовніша ідея та особливість цього управління залишається традиційною – забезпечення ефективної взаємодії організації з мінливим зовнішнім середовищем. На думку О. Виханського стратегічне управління – це процес визначення й формування зв'язку організації з її оточенням, який полягає в реалізації обраних цілей і в спробах досягти бажаного стану взаємин з оточенням за допомогою розподілу ресурсів, що дозволяє організації, та її підрозділам ефективно й результативно діяти [4, с. 29].

Таблиця 1

Підходи до визначення сутності та змісту стратегічного управління*

Назва підходу	Представники підходу	Ключові положення підходу	Хто розробляє стратегію організації
Дизайнерський	П. Селзнік, А. Уандлер, К. Ендрюс	Побудова стратегії – це спроба досягти відповідності між характеристиками організації та її можливостями в зовнішньому середовищі.	Головна дійова особа стратегічного процесу – керівник організації, «архітектор стратегії».
Формальний	І. Ансофф, Дж. Стейнер, П. Вак, М. Гудд, Е. Кемпбелл	Створення стратегії – відносно ізольований систематичний процес формального планування.	Плановик стає центральною фігурою стратегічного процесу.
Аналітичний	М. Портер, Д. Шенделл, К. Хаттен	Процес формування стратегії – це вибір ключової стратегічної позиції фірми, що ґрунтується на аналітичних розрахунках і залежить від галузевої структури ринку.	Головні дійові особи в доборі стратегій – аналітики.
Підприємницький	Й. Шумпетер, А. Коул, Д. Коллінс, Д. Мур	Процес формування стратегії базується на життєвому досвіді, інтуїції та баченні підприємця – керівника організації.	Владу сконцентровано в руках її керівника, який здатний до енергійних дій і в умовах нестабільності, це сприяє успіху організації Реалізація стратегії набуває форми важливих рішень, сміливих кроків
Навчальний	Ч. Ліндблом, Дж. Куїнн, Г. Хемел, К. Прахалад, К. Аджіріс та інші	У сучасному складному та динамічному середовищі не варто дотримуватися заздалегідь розробленої стратегії; її слід створювати поступово, у міру розвитку організації.	Найкращим учнем в організації має бути її керівник. Його роль полягає не в спробах заздалегідь уявити, якими будуть свідомо розроблені стратегії, а в тому, щоб керувати процесом стратегічного завчання колективу
Політичний	Г. Аллісон, Дж. Пфєффер, Г. Салансік, В. Естлі	Розробка стратегії – це процес боротьби за вплив організації на галузевому ринку.	Формування стратегій залежить від владних і політичних сил. Стратегії набувають форми пропозицій, хитрощів (вивертів), а не перспективних планів.
Трансформаційний	А. Чандлер, Г. Мінцберг, Д. Міллер, Р. Майлс, К. Смоу	Стратегічне управління зводиться до адекватної реакції на зміни в зовнішньому оточенні за допомогою трансформації організації.	Організація має адекватно реагувати на зовнішнє середовище, як набір сил загального характеру, щоб не „зійти зі сцени”.

*Складено за дослідженнями автора.

Слід звернути увагу на ще деякі міркування з приводу непередбачуваного зовнішнього середовища, з яким змушені

мати справу сучасні менеджери. Той факт, що саме воно активізувало увагу вітчизняних учених до стратегічного аспекту управління, підкреслює М. Володькіна: „Невизначеність факторів зовнішнього середовища й динамічність ринків України обумовлюють на сьогодні значну актуальність використання концепції стратегічного управління” [3, с. 9]. Цієї думки дотримується й О. Виханський: „Провідною ідеєю, що відбиває сутність переходу від оперативного управління до стратегічного, є ідея необхідності перенесення центру уваги вищого керівництва на оточення для того, щоб відповідним чином і вчасно реагувати на зміни, які відбуваються в ньому” [4, с. 29].

Вчений-економіст І. Ансофф у своїй монографії „Нова корпоративна стратегія” також підкреслює, що стратегічні рішення, головним чином, пов'язані із зовнішніми проблемами компанії [1, с. 29]. Причому і він, і О. Виханський справедливо й чітко звертають увагу на людський фактор як критичний ресурс у стратегічному управлінні. І. Ансофф, відзначаючи, що стратегія виникає у зв'язку зі зміною умов функціонування компанії, вказує на дві проблеми, які вона повинна вирішити: як правильно вибрати напрям майбутнього розвитку серед багатьох варіантів, до того ж таких, які не завжди правильно сприймаються; як використовувати енергію великої кількості людей, щоб прискорити рух у цьому напрямку [1, с. 165]. Саме команда творчих людей здатна забезпечити таке бачення ситуації і таку реакцію на неї, яка дозволить або вирішити проблеми, або розробити план докорінного реінжинірингу і цілей, і засобів розвитку організації. У науковій літературі виділено кілька підходів до визначення сутності та змісту стратегічного управління, більшість із яких відображено в практичному менеджменті (див. табл. 1).

Незважаючи на відмінності в теоретичних підходах, можна сказати, що всі вони відносно визначення терміну „стратегічне управління” спрямовані у майбутнє.

Отже, узагальнюючи приведені визначення, можна сказати, що стратегічним є управління, яке, спираючись на персонал, орієнтує підприємство на гнучке регулювання своєї поведінки для досягнення конкурентних переваг на ринку і стратегічних цілей у довгостроковому періоді.

Список використаних джерел

1. Ансофф І. Новая корпоративная стратегия / И. Ансофф. – Спб.: Питер, 1999. – 416с.
2. Вейл П. Искусство менеджмента / Вейл П. // В кн.: Д.Я. Райгородский Психология руководства. – Самара: Изд. Дом „Бахрах-М”, 2005. – 768 с.
3. Володькіна М. Стратегический менеджмент / Володькіна М. – К.: Знання-Прес, 2002. – 152 с.
4. Виханський О. С. Стратегическое управление / О.С. Виханський – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1995.—296с.

Бакай Галина Віталіївна,

студентка спеціальності 8.03060101 “Менеджмент організацій і адміністрування (за видами економічної діяльності)” економічного факультету Подільського державного аграрно-технічного університету, м. Кам'янець-Подільський
Науковий керівник: к.е.н., доцент Покотильська Н.В.

УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЦТВОМ ПРОДУКЦІЇ ГАЛУЗІ РОСЛИННИЦТВА

Агропромисловий комплекс поєднує багато галузей народного господарства, інтегрованих загальним завданням, забезпечення країни продовольством та сільськогосподарською сировиною. Сюди входять галузі, які спеціалізуються на виробництві сільськогосподарської продукції, її переробці та реалізації.

Першочерговими завданнями розвитку АПК у сучасних умовах можна вважати такі: неухильне підвищення добробуту народу; зростання економіки; забезпечення населення продовольством по доступними цінами; продовольча незалежність країни [3].

На всіх етапах розвитку сільського господарства одним із основних напрямів є виробництво продукції рослинництва, а обґрунтування заходів щодо його стабілізації і підвищення ефективності - загальнодержавним завданням.

Рослинництво є комплексною галуззю сільського господарства, від розвитку якої залежить розвиток інших галузей, особливо тваринництва, оскільки кормова база останнього створюється переважно в цій галузі.

Рослинництво - це важлива частина агропромислового комплексу, галузь, яка є основою сільськогосподарського виробництва. Рівень розвитку рослинництва свідчить про раціональне використання землі і продуктивного потенціалу сільськогосподарських рослин. Воно потребує досконалого управління так як забезпечує задоволення потреб населення в продуктах харчування і промисловість в сировині.

Проблема ефективного управління сільськогосподарським виробництвом, зокрема галуззю рослинництва, за сучасних умов виходить на перше місце серед інших. Вирішення цієї проблеми – це формування реального добробуту населення країни, підвищення її продовольчої безпеки.

Управління виробництвом завжди мало велике значення у розвитку суспільства, та його роль особливо зросла в умовах ринку. Існує багато чинників, що підвищують значимість управлінської діяльності, зокрема:

- зростання масштабів виробництва та якісні зрушення економіки;
- ускладнення соціально – економічних зв'язків у виробництві;
- прискорення науково – технічного прогресу, використання досягнень, що стає одним із головних завдань у будь-якій галузі;
- посилення концентрації та спеціалізації, розширення кооперування і комбінування у виробництві;
- перехід від екстенсивних до інтенсивних форм ведення господарства;
- розширення можливостей менеджменту завдяки загальному зростанню рівня розвитку, розвитку науки управління, використанню комп'ютерної техніки.